ବିହନର ସଂଜ୍ଞା

୧. ଶୁଦ୍ଧ ବିହନ : ଆକୃତି, ଆକାର ଓ ରଙ୍ଗ ଆଧାରରେ କୌଣସି କିସମର ପ୍ରକୃତ ବିହନ । ସାଧାରଣତଃ ଅଧିକାଂଶ ବିହନ ଏହିପରି ଥାଏ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଧାନ ବିହନକୁ ମିଶ୍ରିତ ଧାନ କିସମ ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇପାରେ ।

୨. ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିହନ : ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଓ ଭଲଭାବେ ପୂରଣ ହୋଇଥିବା ଶୁଦ୍ଧ ବିହନ । ଏହା ଆଦୌ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନଥାଏ ବା ସାମାନ୍ୟ ପରିମାଣରେ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ ([୦.୦୫% ବିବର୍ଣ୍ଣ ବିହନ) । ଅଧା ପୂରଣ ହୋଇଥିବା ମଞ୍ଜି ବା ଆଦୌ ପୂରଣ ହୋଇ ନଥିବା ମଞ୍ଜିକୁ ଆଂଶିକ ପୂରଣ ବା ଅଗାଡ଼ି ଭାବେ ଧରି ନିଆଯାଏ ।

୩. ଦାଗ ଥିବା ମଞ୍ଜି : ଧାନରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବିବର୍ଣ୍ଣ ମଞ୍ଜି ଦେଖାଯାଏ ।

- କେତେକ ଦାଗ (ବାଦାମୀ ପତ୍ରଦାଗ ରୋଗ) ବା କୀଟ (ଗନ୍ଧି ପୋକ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ) ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ଦାଗ
- କର୍ଭୁଲାରିଆ (କଳା ଚାଉଳ) କବକ ବା ଅଲଟରନାରିଆ ପାଡଓ୍ୱିକି କବକ ଦ୍ୱାରା ମଞ୍ଜିର କିଛି ଅଂଶ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଚ୍ଛାଦ ସଢ଼ା ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ମଧ ମଞ୍ଜିର ରଙ୍ଗ ବଦଳିଥାଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ଧାନ ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନଥାଏ ।

୪. ବିବର୍ଣ୍ଣ ହେବା : କୌଣସି ମଞ୍ଜି ପୃଷ୍ଠର ୦.୫% ରୁ ଅଧିକ ସ୍ଥାନରେ ରଙ୍ଗର ଭିନ୍ନତା ଦେଖାଗଲେ ଏହାକୁ ଆମେ ବିବର୍ଣ୍ଣ ମଞ୍ଜି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ । ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଓ ଆଂଶିକ ପୂରଣ ହୋଇଥିବା ଧାନ ବା ଅଗାଡ଼ି ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।

୫. ଆଂଶିକ ପୂରଣ ହୋଇଥିବା: ପାଚଳ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅମଳ କରାଯିବା ଅଥବା ରୋଗ ବା କୀଟ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ମଞ୍ଜି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂରଣ ହୋଇ ନଥାଏ ।

୬. ବିକୃତ ବିହନ : ଦାନା ହେବାବେଳେ ବାହ୍ୟ ଚାପ ଯୋଗୁଁ ଅଥବା ରୋଗ (ଆଚ୍ଛାଦ ସଢ଼ା ରୋଗ) ବା ଶ୍ୱେତ ଅଗ୍ର ବା କାଣ୍ଡ ସୂତ୍ରଜୀବ ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ବିହନର ଆକାର ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ନଥାଏ ।

୭. ଗଜା ହୋଇଥିବା ବିହନ : ଆନୁବଂଶିକୀ କାରଣରୁ ମଞ୍ଜିର ସୁପ୍ତ ଅବସ୍ଥା ନ ଥାଇପାରେ (ଗଛରେ ଥିବାବେଳେ ଗଜା ହେବା) ଅଥବା ଅମଳ ପୂର୍ବରୁ କେଣ୍ଡାରେ ଥିବା ଧାନ ଜଳ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସି ଗଜା ହୋଇପାରେ ।

୮. କଳାଗୁଣ୍ଡ ଥିବା ବିହନ (ବିହନବାହିତ ରୋଗ) : ଧାନର ସାଆର ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ହୋଇଥାଏ । ଅଥବା ଶସ୍ୟ ସାଆର ରୋଗ (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଶର ରୋଗ) ଯୋଗୁଁ ମଧ ଏପରି ହୁଏ ।

୯. ଅଗାଡ଼ି : ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଅଗାଡ଼ି ହୋଇଥାଏ । ଫୁଲରେ ପରାଗସଂଗମ ନ ହେବା, ଭ୍ରୂଣ ସୃଷ୍ଟି ନ ହେବା ଅଥବା ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ରୋଗ ସଂକ୍ରମଣ ହେବା (ଯଥା ବାଦାମୀ ପତ୍ରଦାଗ ରୋଗ, ଆଚ୍ଛାଦ ସଢ଼ା ରୋଗ, ଶ୍ୱେତ ଅଗ୍ର ସୂତ୍ରଜୀବ, କଳା ଚାଉଳ, ବାକାନେ ଇତ୍ୟାଦି) ଯୋଗୁଁ ଏପରି ହୋଇଥାଏ ।

୧୦. ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଧାନ ବିହନ : ଚାଷ କରାଯାଉଥିବା ଧାନ ବ୍ୟତିତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଧାନ ବିହନ ମିଶିବା

୧୦କ. ଧାନ କିସମ ମିଶ୍ରଣ : ବିହନର ଆକାର, ଆକୃତି, ରଙ୍ଗ, ଧାନର ଉପର ଚୋପା ଲୋମଶ ହେବା ଏବଂ ବିହନ ଉପର ରଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଏହା ପ୍ରକୃତ ବିହନ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଦେଖା ଯାଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଏହା କମ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଥାଏ ।

୧୧. ଘାସ ମଞ୍ଜି : ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଗଛର ମଞ୍ଜି, ବଡ଼ରୁ (ଗହମୀ ଘାସ) ରୁ ଛୋଟ (ମୁଥା ଜାତୀୟ) ହୋଇପାରେ । ନମୁନାରେ ରହିଥିବା ଘାସ ମଞ୍ଜି ସଂଖ୍ୟା ହିସାବରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ ।

୧୨. ଉଦ୍ଭିଦର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ : ସାଧାରଣତଃ ଭଲ ଭାବେ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ କରାଯାଇ ନଥିବା ବିହନରେ ପତ୍ରଖଣ୍ଡ, ଭଙ୍ଗାକାଣ୍ଡ ବା କେଣ୍ଡାର ଅଂଶ ମିଶି ରହିଥାଏ ।

୧୩. ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ : ବିହନରେ ଲାଗିଥିବା ବା ବିହନ ସହିତ ରହିଥିବା ମାଟି, ବାଲି ଇତ୍ୟାଦି ।

୧୪. କୀଟ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷତି÷ ସାଇତା ସ୍ଥାନରେ କୀଟ ଆକ୍ରମଣ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ବିହନକୁ ଗଣି ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ ।

ଅଧିକ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଦେଖନ୍ତୁ :
ଧାନ ଫସଲ ପଦ୍ଧତି ଆଧାରିତ ଜ୍ଞାନ ଭଣ୍ଡାର www.rkbodisha.in

ଏଥିରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ମତାମତଗୁଡ଼ିକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ ଏହାର ସହଯୋଗୀ ସଂଗଠନ ଓଡ଼ିଶାର କୃଷି ଓ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କର ଅଟେ । ପ୍ରସ୍ତୁତି : ନନ୍ କମର୍ସିଆଲ-ସେୟାରଆଲାଇକ୍ ୩.୦ (ଅନ୍‌ପୋର୍ଟେଡ୍)